

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. VI. Alia quædam inferuntur circa divinas proceßiones.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

SECTIO QUINTA.

Quidnam formaliter sit principium quo producendi Filium & Spiritum Sanctum.

I. **D**UPLEX hac in re est sententia: Prima asserit principium quo respectu Filii, esse Paternitatem, respectu autem Spiritus Sancti spirationem activam. Secunda verò sententia affirmat principium quo in ordine ad has Personas esse intellectiōnem & volitionem, non quomodocunque, sed prout illa est in Patre, seu connotat relationem Paternitatis, volitionē autem in quantum terminatur relatione spirationis activae, Patri & Filio communi: ita S. Thomas hic, q. 41. art. 5. Scotus in 1. dist. 7. Suarez 1. p. lib. 6. cap. 5. num. 4. Molina hic q. 41. art. 5. Vasquez 1. p. disp. 164. cap. 1. & 3. & recentiores communiter.

II. Hanc secundam sententiam veriolem existimo, tum quia multò est communior, tum quia Patrum dictis, quorum auctoritas apud quemvis rectè sentientem, magni, in hac praesertim materià, esse debet momenti, conformior. Inprimis itaque S. Augustinus non semel asserit Verbum esse ex Sapientia, & ex memorià fecundà Patris, quae apud S. Augustinum idem omnino sunt; lib. enim 15. de Trin. cap. 7. ait Patrem esse seipso formaliter suam memoriã, suam sapientiam, & intelligentiam actualem: ergo sapientia seu intellectio in Patre, est secundum S. Augustinum principium Filii, sed non principium quod, hoc enim propriè spectat ad suppositum; actiones quippe, ut quod, sunt suppositorum; ergo principium quo.

III. Idem frequenter asserunt reliqui Patres: Sanctus Athanasius, S. Basilius, S. Nazianzenus, S. Ambrosius, & alii. Hec verò peculiariter docuit S. Fulgentius lib. 3. ad Monimum, cap. 7. his verbis: Cum enim mens apud se Verbum habet, utique cogitando habet, quia nihil aliud est apud se dicere, quam apud se cogitare. Cum ergo mens cogitat, & cogitando Verbum intra se generat, de sua substantiã generat Verbum &c. Actum ergo intelligendi existimat esse id quo producitur Verbum.

IV. Hoc ipsum clarè affirmat Joannes Theologus in Concilio Florentino, ses. 18. interlocutione penult. Patri Persona, inquit, suppositum est generans; divina verò natura principium quo Pater generat, &c. Ubi plura in hanc rem subjicit, quibus docet principium quo Pater producit Filium, esse divinam intellectiōnem, connotando tamen relationem Paternitatis, seu prout est in Patre, ut supra dictum est numero primo.

V. Concludo luculento testimonio S. Anselmi in Monolog. cap. 54. ubi loquens de Spiritu Sancto, sic habet: Non ex eo procedit, in quo plures sunt Pater & Filius, sed ex eo in quo sunt unum. Ne quis autem existimet ex relatione spirationis eum procedere, statim subjicit: Nam non ex relationibus suis, quae plures sunt, alia est enim relatio Patris, alia Filii sed ex ipsa sua essentiã, quae pluralitatem non admittit, emittunt Pater & Filius tantum bonum. Libro etiam de processione Spiritus Sancti cap. 25. & 30. ait Spiritum Sanctum procedere de divinitate Patris, non de Paternitate: quamvis requiratur etiam Paternitas, ut numero primo, & 4. dictum est; nec in eo potest esse controversia, nisi de modo loquendi.

Ratio denique est: Processio enim Verbi, ut ostensum est sect. praecedente, est propriè dictio, & intellectio: relatio autem, ut ibidem diximus, num. 7. non est intellectio, nec representatio objecti: cum ergo, ut ait S. Augustinus lib. 15. de Trin. cap. 7. & 10. Verbum Dei sit Sapientia genita ex Sapientia generante, principium ejus formale, seu quo, debet esse intellectio.

Dices: quicquid aliud producit, esse debet realiter ab eo distinctum, ergo principium formale productivum Filii non potest esse intellectio, hæc enim, prædicatum absolutum cum sit, à Filio non distinguitur realiter, ergo principium Filii formaliter productivum est sola Paternitas, hæc enim sola realiter distinguitur à termino producto, seu Filio. Respondetur negando antecedens, si sermo sit de distinctiōne adæquatã, sed ut aliquid sit rei alicujus principium productivum, sufficit illud esse per identitatem in supposito, realiter ab eo quod producitur, distincto, hoc pacto enim est entitas, aliquo distinctiōnis genere, verè & realiter à Filio distincta, quamvis ut nomine intellectiōnis, seu termino absoluto denotatur, hæc distinctio non explicetur. Si enim diversitas solius loci sufficiat secundum valde communem sententiam, ut idem Petrus in uno loco existens, possit se producere ut existentem in alio, à fortiori ad hoc sufficit realis identificatio cum supposito realiter distincto.

Neque hinc inferas intellectiōnem producere seipsam, intellectio enim non producitur. Solum ergo sequitur intellectiōnem, ut terminatam Paternitate, seu intellectum paternum producere aliquid ejusdem secum essentiã, sed relativè à supposito in quo intellectus Paternus est, distinctum: quod reipsã est producere Filiationem, non tamen intellectiōnem aut naturam, propter virtualem inter relativa & absoluta distinctiōnem, de qua plura postea. Hæc dicta sint de principio producendi, generandi scilicet & spirandi: in quo enim actualis generatio & spiratio consistat, dicitur sectiōne sequente.

SECTIO SEXTA.

Alia quaedam inferuntur circa divinas processionem.

I. **I**N FERO primò: quamvis, ut diximus sectiōne praecedente, principium formale, seu quo, productionis Filii sit intellectio, & productionis Spiritus Sancti volitio, infero inquam, actualem nihilominus generationem Verbi, seu processionem ejus activam, esse relationem Paternitatis, & processionem, seu actualem productionem Spiritus Sancti esse spirationem activam; ita Suarez hic, lib. 6. cap. 1. num. 5. Molina 1. p. q. 27. art. 3. d. 4. estque sententia Magistri in 1. dist. 26. ubi sic habet: Generatio & nativitas, aliis nominibus sunt Paternitas & Filiatio. Quae ejus Verba asserit & probat S. Thomas hic, q. 41. art. 1. ad 2. Idem tenere videtur S. Bonaventura in 1. dist. 26. q. 3. Halensis 1. p. q. 42. memb. 2. Scotus in 1. dist. 28. q. 2. & alii.

Ratio autem est: productiones enim passivae non sunt intellectio & volitio, sed relationes Filiationis, & Spirationis passivae: ergo & processionem activam sunt relationes, quae enim vel apparens hujus differentia. Sicut ergo Filius procedere potest ut Verbum per relationem passivam, modò principium formale, seu quo, sit intellectio; ita & procedere potest per activam. Conf. sic enim in creatis

I. *Duae haec de re opposita inter se sententia.*

II. *Principia quo in divinis sunt intellectio & volitio.*

III. *Mens haec in re S. Augustini.*

IV. *Docent Patres principium quo esse intellectiōnem & volitionem.*

V. *Dicta Joannis Theologi in Concilio Florentino circa principium quo.*

VI. *Luculentum Divi Anselmi haec de re testimonium.*

VI. *Principium formale Verbi, quia tale, debet esse intellectio.*

VII. *Ut aliquid sit principium alicujus, sufficit esse in supposito realiter distinctum.*

VIII. *Res haec declaratur exemplis.*

IX. *Non sequitur intellectiōnem producere seipsam.*

X. *Actualis generatio Filii, & productio Spiritus Sancti, sunt Paternitas & Spiratio activa.*

XI. *Productiones passivae sunt relationes; ergo & processionem activam.*

*Item exem-
plis variis
ostenditur.*

creatis videmus, quamvis principium formale pro-
ductivum Verbi creati, sit intellectus, id tamen per
quod immediatè producitur, non est intellectio, sed
actio physica, quæ non est representativa ob-
jecti, ergo idem suo modo est in divinis. Sic etiam
in aliis, licet principium formale, seu quo ignis
producit calorem, sit calor, illud nihilominus, per
quod immediatè producitur calor, est actio, ut
constat.

III.
*Dua in Deo
sunt proces-
siones reales.*

Infero secundò, duas in Deo dari processiones
reales. Hæc illatio est fide certa, Joannis enim 8.
& 15. Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre
& Filio dicitur procedere. Eadem etiam veritas
in Concilio Niceno est definita. Et quidem de
processionibus passivis, res est extra controver-
siam, sicut enim Personæ ipsæ, Filius nimirum &
Spiritus Sanctus inter se realiter distinguuntur,
ita & processiones passivæ per quas producuntur,
utpote quæ cum iis realiter identificantur. Quid
autem dicendum sit de processionibus activis,
à quæstione illâ pendet, quo pacto scilicet spiratio
activa distinguatur à Paternitate & Filiatione,
cùm, ut habetur in Concilio Florentino in literis
unionis, Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat
tanquam ab unico principio, seu uno spiratore, de
quo dicitur infra.

IV.
*In divinis
duæ tantum
sunt proces-
siones.*

Infero tertio, duas tantum esse in Deo proces-
siones. Hoc etiam est de fide, per quam nobis
credendum proponitur esse tantum duas Personas
procedentes; ergo plures esse nequeunt quàm duæ
processiones, per quas scilicet procedant. Ratio
hujus optima est, quam assignat S. Thomas hic
q. 27. art. 5. Processiones quippe per illos actus
sunt, qui sunt proprii intellectualis naturæ; in natu-
rà autem intellectuali duæ tantum sunt facultates,
ad intra operativæ, intellectus scilicet &
voluntas, & duplex series actionum immanen-

*Ratio hujus
rei à Divo
Thomâ assi-
gnata.*

tium iis correspondentium; quam etiam rationem
ad hoc probandum afferunt passim Theologi;
Halenfis, D. Bonaventura, & alii.

Dices, hoc quidem argumento ostendi, non
posse dari in Deo plures processiones quàm duas,
specie distinctas; eo tamen non obstante viden-
tur plures dari posse, solo numero distinctæ, seu
plures ab intellectu, & plures à voluntate proce-
dentes. Negatur tamen sequela: fide enim cer-
tum est, non esse in Deo plures Patres, nec plu-
res Filios, nec plures amores procedentes; quic-
quid autem in hoc genere est possibile, defacto
datur, cùm hæc operationes sint necessaria. Va-
rias rei hujus affert rationes S. Thomas citatus.
Præcipua est, unaquaquequæ liquidem processio, ne-
cessaria cùm sit, agit quantum potest: ac proinde
intellectio producit terminum sibi adæquatum,
seu Verbum perfectissimum, per quod scilicet re-
presententur omnia, quæ Deus cognoscit.

V.
*Dari ne-
queunt in
Deo plures
processiones,
quàm dua,
etiam nu-
mero disti-
cta.*

*Optimus
D. Thomæ
discursus.*

VI.

Urgebis: hinc sequi non esse duas in Deo pro-
cessiones, sed unam tantum, hæc enim adæquata
esset virtuti infinite. Respondetur, per unam
processionem realem salvari non posse, quo pacto
sunt tres Personæ; impossibile enim est per unum
distinctivum, plures Personas distingui, cùm per
Processiones, proprietates distinctivæ Personarum
constituuntur. Deinde, si unica tantum sit
Processio, quo pacto verum erit unam processio-
nem esse generationem, aliam non esse: item qua
ratione una Processio erit ab unicâ tantum Per-
sonâ, alia à duabus, & id genus alia, quæ absque
duabus processionibus explicari omnino non pos-
sunt. Utraque ergo Processio est in proprio ge-
nere infinita, & habet terminum in suâ ratione
formali sibi adæquatum: necessarium tamen est ut
sint duæ, ob rationes proximè positas.

*Per unicam
processionem
salvare ne-
quit myste-
rium Trini-
tatis.*

*Ostenditur
plures esse
debere Pro-
cessiones,
quàm unâ.*

DISPUTATIO LI.

De Divinarum Personarum cognoscibilitate.

SECTIO PRIMA.

Positne solo lumine naturali Myste- rium Trinitatis cognosci.

I.
*Lumine na-
turali cog-
noscitur neque
mysterium
Trinitatis.*

DIVINARUM Personarum in unâ
numero naturâ, seu essentiâ Trini-
tatem non posse quemquam natura-
li lumine cognoscere, communis
est Theologorum sententia. Eam
tenet S. Thomas hic, q. 32. art. 1. ubi etiam idem
docet Cajetanus, Molina, & alii: Valentia 1. p.
Disp. 2. q. 6. p. 1. Suarez hic, lib. 1. de Trin.
cap. 11. Vasquez 1. p. d. 133. Idem ex antiquis do-
cet S. Bonaventura in 1. dist. 3. art. 1. q. 4. Sco-
tus quodl. 14. Halensis 1. p. q. 2. memb. 1. art. 3.
& alii.

II.
*Scriptura
& Patres
docent, non
posse Trini-
tatem natu-
raliter cog-
noscitur.*

Hoc in primis docent ipsæ Sacrae Literæ: sic
Proverb. 30. v. 4. dicitur. Quod nomen est ejus, &
quod nomen Filii ejus, si nosci? In quæ verba sic scri-
bit S. Hieronymus: De Dei Patris, & Filii nomine
dicit, ejus mysterium secularis sapientia naturaliter
scire non potest, quamvis unum esse Deum intelligere po-
runt. R.P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

test. Item Matth. 11. v. 27. dicit Christus: Ne-
mo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit,
nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare. Capite
etiam 16. v. 17. Petro Christi divinitatem confi-
tenti, dicentique cum esse Filium Dei, respon-
det Christus: Beatus es Simon Bariona, quia caro,
& sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cae-
lis est. Circa quod Christi dictum varia in hanc
rem affert Divus Thomas in Catenâ, Sanctorum
Patrum dicta. Hormisda etiam Pontifex cap. 1.
Epistolæ ad Justinum Imperat: Secretum, inquit,
Trinitatis, neque ulla visibilium, vel invisibilium crea-
turarum potuit investigare natura. Denique, ut
alios omitam, S. Augustinus 15. de Trinitate,
cap. 6. Quis, inquit, disputandi modus, quem
tandem vis intelligendi, atque potentia, que vivacitas
rationis, que acies cogitationis ostenderet hoc unum,
quod dicitur, quod modo sit Trinitas. Alia Sancto-
rum Patrum testimonia videri poterunt apud au-
ctiores citatos.

*S. Hierony-
mus.*

S. Thomæ.

*Hormisda
Pontifex.*

*S. Augusti-
nus.*

III.

Ratio hujus rei optima est, quam affert San-
ctus Thomas hic q. 32. art. 1. Corp. Homo enim
(idem est de Angelo) per rationem naturalem
ad Dei cognitionem pervenire nequit, nisi per
creaturas

*Deus natu-
raliter non
cognoscitur,
nisi per crea-
turas, sicut
non nisi per
creaturas.*